

INGERMANLÄNDARNA I ESTLAND

Om deras historiska bakgrund, regionala fördelning och organisationer, om forskningssamarbete samt om ingermanländarnas framtid.

Eric De Geer

Före 1940 var antalet "finnar" i Estland litet – endast drygt ettusen personer (1088 år 1938). En del hade kommit till Estland som flyktingar från Ingermanland efter att de 'röda' hade segrat i kampen runt Petrograd 1919. En stor del av "finnarna" bestod av de ingermanländare som med Dorpatfreden kom till Estland i och med inkorporeringen av Narva landsförsamling (Narvusi) nordost om Narvafloden. I området bodde även en del ingrer. Därtill fanns en del ingermanländare i staden Narva. Ett mindre antal finskspråkiga i Tallinn utgjordes dels av ingermanländare dels av finnar från Finland.

Den tyska ockupationen under andra världskriget medförde att en del ingermanländare sökte sig från umbärandena i frontzonerna i Ingermanland till de gynnsammare förhållandena på främst Estlands landsbygd. Ytterligare ett antal blev kvar där i samband med evakueringen 1943 av ingermanländarna i de av tyskarna besatta områdena i Ingermanland och Estland via Paldiski vid Tallinn till Finland. De kvarblivandes antal har beräknats till c 3 000 personer (Nevalainen 1993 s 69).

De c. 55 000 ingermanländare som efter vapenstilleståndet Sovjet-Finland i september 1944 frivilligt och ofrivilligt återbördades till Sovjetunionen fick som bekant inte – som

utlovats – återvända till sina gamla byar i dåvarande Leningradregionen utan dirigerades vidare öster och norrut.

De började genast att söka sig tillbaka till sina gamla hembygder men Stalin hade dekretat dessa som 'förbjuden zon' varför de som upptäcktes där deporterades igen. Något mindre riskfyllt var att söka sig till de bästa alternativen – Sovjetkarelen och Estland.

Sovjetkarelen hade brist på arbetskraft i skogshanteringen och rekryterade gärna ingermanländare som kunde ha kontakt med där bosatta finsk- och karelsktalande befolkningsgrupper (Verigin och Suni 1993 ss 78-84). Estland hade fördelarna med att dels ligga nära Ingermanland samt ha en likartad natur och dels att estniskan är ett med de ingermanländska finska dialekterna besläktat språk.

Resultatet av denna flyttningsrörelse var att antalet 'finnar' i Estland år 1979 ökat till 17 753 varefter en mindre minskning har skett. Vid folkräkningen 1989 var antalet 16 622 personer. (Med 'finnar' betecknades i de sovjetiska folkräkningarna såväl karelare, ingermanländare som 'riktiga' finnar. Man har således inte särskilt dessa grupper. Man har som praxis att bokföra nationalitet oavsett geografiskt ursprung, modersmål eller främsta språk). Eftersom de flesta som var betecknade som 'finnar' var ingermanländare används i fortsättningen den senare benämningen.

Ingermanländarna var den fjärde i storlek av minoriteterna i Estland. De tre största var den ryska, den ukrainska och den vitryska.

Eric De Geer

Fil. lic i kulturgeografi, fil. dr och docent i historia. Verksam vid Centrum för multietnisk forskning vid Uppsala universitet.

Ungefär en tredjedel (32%) av ingermanländarna hade finska som modersmål, 28% hade ryska och 41% estniska (1989). Att estniskan hade högre frekvens än ryskan var unikt bland de större nationalitetsgrupperna i Estland. Ingermanländarna var den enda minoritetsgruppen som assimilerats främst i estnisk och ej i rysk riktning. En huvudorsak torde vara språkfrändskapet. Ryskan hade visserligen såsom det officiella språket högre status men det var också ockupationsmaktens språk. Beträffande frekvensen av olika andraspråk bland ingermanländarna märks estniskan med sina 33%. Hela antalet estniskkunniga bland ingermanländarna var således tre fjärdedelar.

Demografisk forskning i Estland

De forskare i Estland som ägnat sig åt landets etniska grupper är främst ett par demografer – Kalev Katus och Luule Sakkeus vid Estonian Interuniversity Population Research Centre i Tallinn, sociologerna Marika Kirch och Aksel Kirch knutna till den estniska vetenskapsakademins institution för filosofi, sociologi och juridik i Tallinn, samt kulturgeografen Ott Kurs och samhällvetaren Raivo Vetik vid universitetet i Tartu.

Av dessa är det endast – såvitt jag vet – Ott Kurs och Kalev Katus som har publicerat kartografiskt material beträffande de etniska grupperna i Estland (Katus 1991). Där

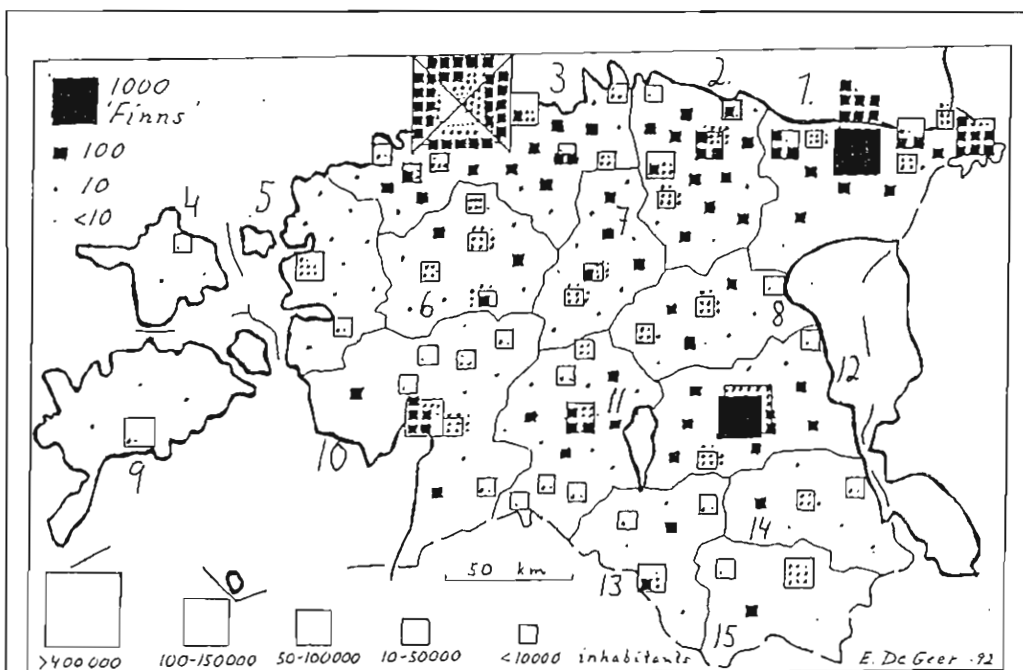
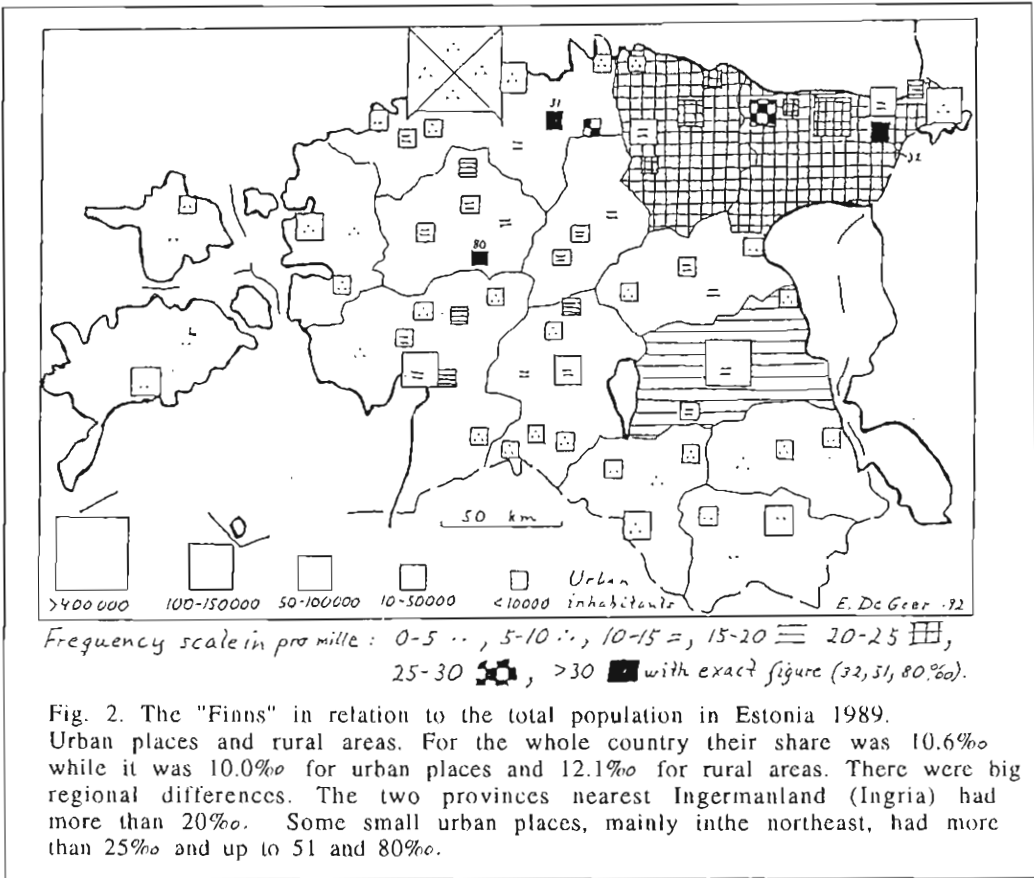

Fig. 1. The "Finns" in Estonia 1989. Regional distribution of the Finn-Ingermanlanders in urban places and rural areas. Of a total of 16622 persons, 11233 (68%) lived in urban places (of them 3271 = 20% in Tallinn) and 5589 (32%) in rural areas. The markings in rural areas are placed at random. Source for figures 1-4: Eesti Vabariigi maakondade linnade ja aleviti rahvastik 1989 I. Statistika kogumik. Tallinn 1990.

The provinces:

- 1 Ita-Viru, 2 Lääne-Viru, 3 Harju, 4 Hiiumaa, 5 Lääne, 6 Rapla, 7 Paide, 8 Jogeva,
- 9 Saaremaa, 10 Pärnu, 11 Viljandi, 12 Tartu, 13 Valga, 14 Põlva, 15 Võru.

redovisas förtjänstfullt kartografiskt olika grupperns frekvenser på landskapsnivå, uppdelat på urbant och ruralt -, men alltså ej någon närmare precisering för de olika städernas och köpingarnas del. Luule Sakkeus visar i en konferensrapport "Migration Trends in Estonia: Formation of the Foreignborn Population" på ett utmärkt sätt de etniska gruppernas historiska utveckling grafiskt med diagram (Sakkeus 1992).

Var i Estland bor ingermanländarna?

Den regionala fördelningen av ingermanländarna i Estland är synnerligen ojämn, något som framgår av bifogade kartor (1-4). De är tidigare publicerade i De Geer 1994. Uppgifterna är från census 1989. Uppgifter om namnen och belägenheten av de estniska

landskapen finns på fig.1, medan städernas och köpingarnas namn återfinns på kartan på sidan 10 i De Geer 1994 (Det finns ej utrymme för dem här).

Den första kartan (Fig. 1) visar den regionala fördelningen av ingermanländarna på städer, köpingar och landsbygd (för landsbygdens del landsskapsvis). Ingermanländarna var koncentrerade till landskapen i nordost och norr med tyngdpunkter i städerna Tallinn, Kotla-Järve Narva och Tartu. Orsakerna till denna regionala fördelning är en kombination av närheten till Ingermanland och den av Sovjet initierade industriella exploateringen av de i nordöstra Estland förekommande naturtillgångarna, främst oljeskiffrarna och fosforitförekomsterna, för vilket det behöves ny arbetskraft. Därtill expansionen i storstäderna Tallinn och Tartu. Några

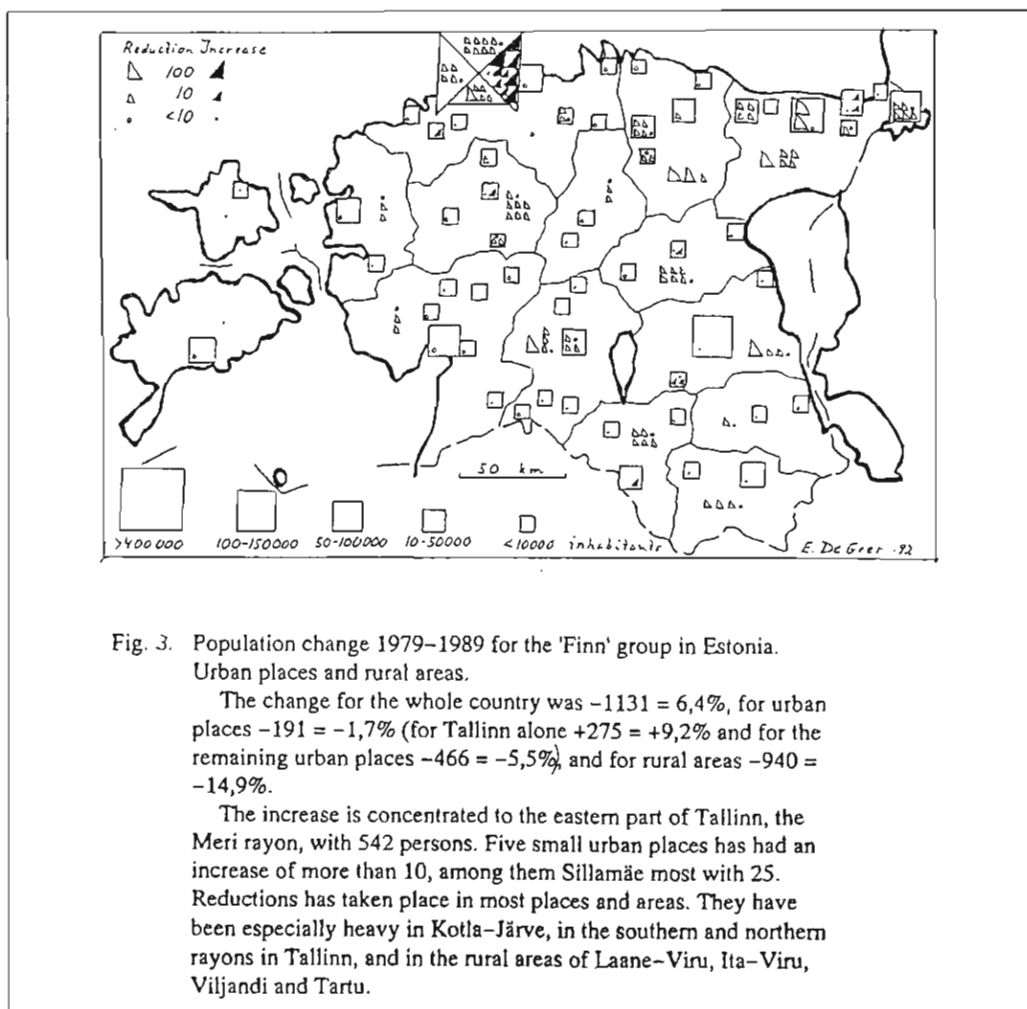

Fig. 3. Population change 1979–1989 for the 'Finn' group in Estonia. Urban places and rural areas.

The change for the whole country was $-1131 = 6,4\%$, for urban places $-191 = -1,7\%$ (for Tallinn alone $+275 = +9,2\%$ and for the remaining urban places $-466 = -5,5\%$) and for rural areas $-940 = -14,9\%$.

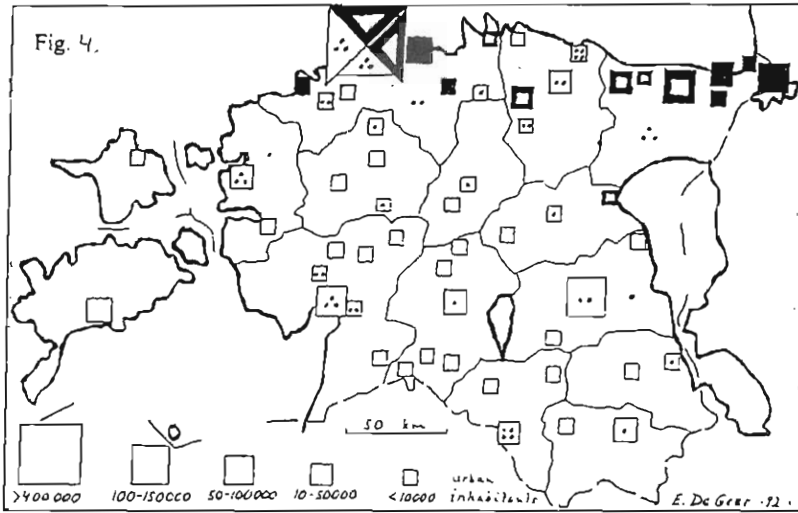
The increase is concentrated to the eastern part of Tallinn, the Meri rayon, with 542 persons. Five small urban places has had an increase of more than 10, among them Sillamäe most with 25. Reductions has taken place in most places and areas. They have been especially heavy in Kotla–Järve, in the southern and northern rayons in Tallinn, and in the rural areas of Laane–Viru, Ita–Viru, Viljandi and Tartu.

medelstora städer hyste rätt stora ingermanländska grupper. Rakvere och Kivioli i nordost och Pernu och Viljandi i sydväst är exempel. Av de totalt 16 622 ingermanländarna bodde 11 233 (68%) i städer och köpingar medan 5 389 (32%) var hemmahörande på landsbygden.

Hur stor andel av befolkningen som ingermanländarna utgör på regional nivå framgår av nästa karta (Fig. 2). Högsta frekvenserna finner man i små orter i nordöstra delen av landet samt i lilla Järvikandi (med 8% ingermanländare, den högsta noteringen) söder om Tallinn. Av glesbygdsbefolkningen är det bara i de två landskapen i nordost, Ita-Viru och

Lääne-Viru, som har mer än 2% är ingermanländare. Av de större städerna i nordost är ingermanländarna 'vanliga' i Kivioli och Kotla-Järve men relativt fåtaliga i Narva och Sillamäe. Men ett drygt hundratal personer i Narva har i folkräkningen uppgett sig vara 'ingermanländare' istället för det officiella "finnar" som var det normala kriteriet.

Förändringarna i ingermanländarnas lokalisering mellan folkräkningarna 1979 och 1989 (Fig. 3) visar att den registrerade minskningen av 1 131 ingermanländare huvudsakligen drabbat landsbygden (-940 personer). Bland städerna hade en rätt kraftig omfördelning skett. I de större städerna i

The Slavic populations' relative share of the whole population, 1989.

The whole country 553 824 persons (35,4 %)

The urban places 507 104 " (45,3 %)

Thereof Tallinn 245 503 " (49,4 %)

The rural areas 46 720 " (10,5 %)

The Slavic populations consists of Russians (86 %), Ukrainians (9 %) and Belorussians (5 %). Together they constitute a slavic linguistic environment which, when they are a majority, as they are in many urban places in northern Estonia, is of significance for the language use of a small ethnic and linguistic group, as the 'Finns' from Ingermanland. For more detailed discussion on the topic, see Kirch 1992 and also Kurs 1990. The slavic dominance in the north-eastern and northern urbanized areas is prominent as is the division of Tallinn.

Legend

%

>75 ■

50-75 ◻

40-50 ∴

30-40 ∴∴

20-30 ∴∴∴

10-20 ∴∴∴∴

Narvaregionen hade antalet ingermanländare minskat med flera hundra medan en ökning av ungefär samma storlek varit fallet i Tallinn. Därtill hade det skett en anmärkningsvärd omlokalisering av ingermanländarna mellan huvudstadens olika stadsdelar. I de södra, västra och norra stadsdelarna (råjonerna) hade antalen ingermanländare minskat med tillsammans 269 personer medan antalet i den östra stadsdelen, som är mer präglad av relativt nya höghusområden, hade ökat med 542 personer, troligtvis till stor del nyinflyttade till Tallinn. Dessa östra (och norra) stadsdelar domineras av de under den ryska

ockupationen inflyttade ryssarna (se Fig. 4), något som gör det osäkert i vilken riktning (rysk eller estnisk) ingermanländarna där har, eller kommer att, integrera(t)s och eventuellt assimilera(t)s.

Som jämförelse och för att ge en uppfattning om i vilken språklig omgivning som de ursprungligen och i tillsvärdare okänd utsträckning fortfarande finskspråkiga ingermanländarna hamnat i Estland bifogar jag kartan, Fig. 4, som visar det slaviskspråkiga befolkningsinslaget i Estland. Ryssarna utgjorde det största inslaget – 86%, ukrainarna var 9% och vitryssarna 5%. Den slaviska

dominansen i de urbana nordliga delarna av landskapet Ita-Viru var stark, alternativt mycket stark (= mer än 75%). I det väster därom belägna Lääne-Viru är det bara i kommunikationscentret och garnisonsförläggningssorten Tapa som den slaviska gruppen dominerade. Även i landskapet Harju med Tallinnregionen är det slaviska inslaget synnerligen ojämnt fördelat. Dåvarande marinbasen Paldiski, industriorten Maardu och den mindre orten Kehra dominerades helt av det slaviska inslaget medan de nordöstra delarna av Tallinn 'bara' hade majoritet. Av alla de övriga tätorterna och städerna var det bara den föga betydande Mustvee vid Peipus nordvästra strand som hade slavisk majoritet. Beträffande landsbygden var inslaget i den största delen av landet obetydligt. Inte ens i Ita-Viru i nordost var andelen mer än ca en tredjedel och i Harju ca en fjärdedel. I de rurala områdena i de övriga landskapen var frekvensen mellan 10 och 20% i två av dem medan den i de övriga åtta var under 10%.

Författaren har påbörjat en socialgeografisk studie av Estlands ingermanländare och har för detta ändamål låtit Dr Luule Sakkeus på Estonian Interuniversity Population Research Centre i Tallinn göra ett antal datakörningar på 1989 års censusmaterial.

De ingermanländska organisationerna

Estlands finsk-germanländska förbund – Viiron Inkerinsuomalaisten Liitto – bildades 1989 av nio lokala föreningar som kommit till året innan, den första av dem i Tartu. Antalet föreningar var i mars 1993 11 med 6 557 medlemmar. (Viktor Pajunen har i *Ingria* 1989:4 presenterat en utmärkt sammanställning av "Ingermanländsk föreningsverksamhet i Sovjetunionen".)

Den regionala fördelningen var synnerligen ojämn beträffande såväl föreningarna som medlemsantalen. De större städerna – främst Tallinn – dominerar. I nordöstra delen av landet har man en förhållandevis låg

mobilisering av de potentiella medlemmarna medan man i t. ex. Viljandiregionen verkar ha fått med praktiskt taget alla tänkbara personer med ingermanländsk bakgrund i sin förening. Få ingermanländare har – naturligt nog – slagit sig ned i västligaste Estland (dels var det längre avstånd till hemlandet och dels var delar av kustområdena i väst förbjuden zon under sovjettiden), något som avspeglar sig i den ringa eller obefintliga föreningsaktiviteten där. En kartografiska redovisning återfinns i De Geer 1994 s 27.

En utmärkt översikt över förbundets och ett antal lokalföreningars verksamheter ges i det första numret av Estlands ingermanländsfinnska förbunds återuppståndna medlemsblad "Inkeri", som utkom i augusti 1993 med ekonomiskt stöd från Suomi-Seura/Finlandsförbundet i Helsingfors.

Ordföranden i riksförbundet, Toivo Kabanen, behandlar i en ledare det under sovjetmakten påtvingade "tigandet" och förnekandet av finskheten, den återupptagna körverksamheten och de på senare år möjliga, och viktiga, resorna till sommarfesterna i Ingermanland. Till de problem som förbundet till en början engagerade sig i hörde 'återflyttandet' till Finland (Kirsti Anderson från Åbo arbetsförmedling informerar i en artikel i denna fråga) för vilket nu rutiner utarbetats, samt frågan om ingermanländarnas medborgarskap i Estland. I februari 1993 godkände Republiken Estlands parlament ändringar i lagen vilka förenklade för i Estland boende finnar (= ingermanländare) att erhålla estniskt medborgarskap. Efter detta har förbundet kunnat koncentrera sig på de för gruppen väsentligaste frågorna, nämligen kulturen och språket.

Vice ordförande i förbundet, Albert Saunanen, har i artikeln "Även vi önskar visshet" behandlat finsk-germanländarnas medborgarfråga i Estland. Han inleder med att påminna om hur det senaste halvsekle "fört vårt folk till utplåningens rand" och hur "imperiets sönderfall återgav oss hopp"...

Estniska republikens medborgarskapslag medförde sårade känslor "även om vi visste att den inte var riktad mot oss". Den tilläggs-lag, som antogs i Riigikogu (riksdagen) den 18.02.1993 och därefter stadfästes av presidenten den 06.03.1993, tillkännager undantag från medborgarskapslagen för vissa grupper, bl a för finnarna från Ingermanland. Saunanen konstaterar sedan att "under september månad [1993] har största delen av oss estniskt medborgarskap och passet i handen och vår nya status definierad. Förhoppningsvis slutgiltigt – estniska republikens medborgare och minoritetsfolk".

Tre lokalföreningar presenteras vidare: Den i Tarttu av Anatoli Schulz, Tallins av Valtteri Tuhkanen och den i Viljandi av Valeri Luukka. Bland övriga bidrag märks ett om körledaren Albert Pettinen av Ene Puusemp samt ett om den finskspråkiga kyrkliga verksamheten i främst Tarttu. (Översättningen av artiklarna i 'Inkeri' är gjorda av Vera Lif.)

Det bör i detta sammanhang framhållas att Svensk-Ingermanländarnas Riksförbund haft ett rätt intensivt kulturutbyte med det estniska förbundet och dess lokalföreningar. Så t. ex. har till de senaste årens sommarfester i Sverige med en början i Karlstad 1991 det som regel inbjudits – på värdarnas bekostnad – sångköror och/eller folkdansgrupper. Kontakter och ömsesidiga besök av ledande personligheter har förekommit fortlöpande. Därtill kan nämnas att det var i Tallinn våren 1989 som representanter för de ingermanländska organisationerna i Estland, Finland, Ingermanland, Karelen och Sverige möttes i den första allingermanländska konferensen med en samlad manifestation och deklaration om ingermanländarna som specifik etnisk folkgrupp (se Ingria, 1989:3).

Forskningssamarbete

Vid ett symposium rörande Estlands nationella minoriteter i Narva i maj 1992 bidrog jag med en historisk-geografisk översikt över den

ingermanländska folkgruppen (De Geer 1994). Detta föranledde ett samarbete med mastersstuderande vid universitetet i Tartu vilka avsåg att studera ingermanländarna i Estland. Jag såg här möjligheter till intressanta jämförelser mellan ingermanländarna i Sverige och Estland. Grupperna har samma ursprung men deras vidare öden har varit synnerligen olika såväl samhällsmässigt som kulturellt och språkligt. I Sverige mötte man ett helt nytt, annorlunda, språk. I Estland gällde det antingen den rätt förstälige närbesläktade estniskan eller – för de flesta i de ryskdominerade områdena – ungdomens skolas språk – ryskan, som också varit det nödvändiga språket för många under åren i fjärran sovjetiska områden.

Anknytande till de svenska projekten om ingermanländarna i Sverige har jag kunnat besöka Tartu ett par gånger och där handleda de forskarstuderande – Marju Käärst och Jelena Jedomskihh – i deras undersökning. Eftersom man i Sovjetunionens successionsstater ej hade någon större erfarenhet av samhällsvetenskapliga studier av etniska grupper (detta var under sovjetsystemet ej politiskt lämpligt), så önskade man utnyttja de svenska erfarenheterna. Man översatte de omfattande enkätformulären (ett för invandragenerationen och ett annat till andra generationen) till estniska och ryska. Beträffande allmän bakgrund samt urvalsmetodik etc vid fältarbetet kunde jag bistå med svenska erfarenheter. På grund av små resurser och misstro från informanternas sida gentemot de för västerländsk beteendevetenskaplig forskning vanliga undersökningsmetoderna med enkäter och intervjuer blev antalet svar relativt lågt. För bearbetningen knöt man en tredje masterstuderande, Anna Markina.

Det är glädjande att man i Estland inte bara intresserar sig för den stora och problematiska ryska nationella minoriteten (30% av hela befolkningen 1989) utan även för en av de mindre såsom den ingermanländska (1% av befolkningen, 3% av den ickeestniska).

Projektet har stötts av Estlands ingermanlänsk-finska förbund med ordförande Toivo Kabanen och vice ordförande Albert Saunanen i spetsen. Sedermera har man även fått ett bidrag från Suomi-Seura/Finlands-förbundet i Helsingfors. På grund av brist på resurser har arbetet dragit ut på tiden och Marju Käärst har måst lämna projektet, men Jelena Jedomskihh i samarbete med Anna Markina har nu, hösten 1995, blivit färdiga med sitt gemensamma mastersexamensarbete "Ingerisoomlased Eestis. Ajalooline pogenike. Sisserändajate grupi dokumenteerimine" (Ingermanlandsfinnarna i Estland. Historisk flyktinggrupp. Dokumentation av en invandrargrupp). Arbetet är, såvitt jag erfarit, det första i sitt slag i Estland.

Estlands ingermanländare och framtiden.

Som avslutning ämnar jag skissa några tänkbara framtidsscenarior för den ingermanländska folkgruppen i Estland. Gruppen kommer antagligen att på relativt kort tid – d.v.s. en till två generationer – ha splittrats upp i olika riktningar. Ett fåtal kommer att försöka söka sig hem till sin – eller sina föräldrars – barndoms och ungdoms byar i Ingermanland, i vilka det nu bor nästan bara ryssar. Ett betydligt större antal kommer att flytta till Finland – i spåren på det stora antal som redan hunnit över – och detta redan innan lågkonjunkturen med åtföljande arbetslöshet där är över om kanske ett par år.

Av de som bor i den nordöstra delen av Estland torde en stor del, antagligen de flesta, redan vara integrerade med den där dominerande rysktalande befolkningen för att senare i stor utsträckning bli assimilerade. Detta underlättas av att de redan behärskar det ryska språket väl från såväl tiden i Ingermanland som från tiden i andra delar av Sovjetunionen efter kriget. Därtill kommer att de yngre generationerna har gått i ryskspråkiga skolor på olika håll i det forna Sovjet och i Estland. Troligtvis kommer den största delen av

finsk-inger-manländarna, de som bor i estniskdominerade områden, att integreras där för att senare kanske assimileras, men en inte obetydlig del kommer utan tvekan att bibehålla delar av deras ingermanländsk-finska identitet, men i estnisk version. De kommer att känna sig som est-ingermanländare – om de inte redan gör det?!

Summary:

The Finns from Ingermanland in Estonia.

Historical background, regional distribution, associations, and the future of the group: This Finnish-speaking Lutheran ethnic group – called 'Finns' in Estonia – whose homeland is the region around St Petersburg (Ingermanland or Ingria) came to Estonia after World War II from various distant places to which they had been deported in the USSR. (They were not permitted to return to their home villages.)

The Finn-Ingermanlanders constitute the largest non-Slavic ethnic group in Estonia, numbering 16,622 people in 1989. They settled primarily in the newly industrialised north eastern parts of the country, and in Tallinn, the capital (Map 1). Their regional distribution as a proportion of the total population is shown on Map 2. The changes in their regional distribution between the years 1979 and 1989 are demonstrated on map 3. Relatively speaking, their numbers have diminished over the entire country, particularly in rural areas, with the exception of the area of newly constructed housing blocks in the eastern suburbs of Tallinn.

For the purposes of comparison, I have mapped the distribution of the Slavic peoples in Estonia, that is, the Russians, the Belorussians and the Ukrainians (Map 4). The map speaks for itself.

Following these maps, I have documented the Finnish associations in Estonia. Their

strongholds are not in the north east of the country, as might be expected, but in the two largest cities – Tallinn and Tartu. These associations' co-operation with their Swedish counterpart organisations is emphasized.

The scientific collaboration that I have had with researchers at the Tartu State University is also described. This collaboration has resulted in a report on the Finns in Estonia written by J. Jedomskihh and A. Markina (1995).

Finally, I discuss the future for the Finn-Ingermanlanders in Estonia, including the

emigration of many to Finland and perhaps some to the Ingermanland/St Petersburg area, and their integration and then assimilation in the Estonian population – with the exception of those living in the north east. In this part of the country, the Finns are already integrated into the Russian population, and will likely become assimilated into the Russian minority, which is the majority ethnic group in this region. It is assumed, however, that most Finns will retain their Finn-Ingermanlander identity, albeit in an Estonian version.

Litteratur

- De Geer, Eric**, The Finns from Ingermanland. Some notes on the Ethnic Group's Historical Past, on the Mapping of its present Locations and about its Future. Paper presented at the Estonian Academy of Science in Narva, 8-10 May 1992, and at the International Council for communication and Migration (ICCM) Conference in Tallinn, 19-22 Aug. 1993. Uppsala University. Uppsala 1994.
- Ingria** 1989:4.
- Inkeri**, augusti 1993. Tallinn 1993.
- Jedomskihh, Jelena & Markina, Anna**, Ingerisoomlased Eestis. Ajalooline pogenike. Sisserändajate grupi dokumenteerimine. Dupl. Tartu 1995, 36 s, plus 77 s bilagor.
- Katus, Kalev**, Mitmerahvuseline Eest. Population Studies. RU Seeria B No 16. Tallinn 1991.
- Nevalainen, Pekka**, Ingermanland i andra världs-kriget. Ingermanland – om land och folk. Red. S. Huovinen. Kulturfonden för Sverige och Finland. (1993) Ss 59-74.
- Pajunen, Viktor**, Ingermanländsk föreningsverksamhet i Sovjetunionen. Ingria 1989:4.
- Sakkeus, Luule**, Migration Trends in Estonia: Formation of the Foreign-born Population. Paper presented to the Conference "Massmigration in Europe: Implications in East and West". IAS, IIASA, IF. Vienna, March 5-7, 1992.
- Verigin Sergev, & Suni, Leo**, Inflyttningen av ingermanländare till Karelen i slutet av 1940-talet. Ingermanland – om land och folk. Red. S. Huovinen. Kulturfonden för Sverige och Finland. (1993). Ss 75-84.